

**КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН БИЛИМ БЕРҮҮ ЖАНА ИЛИМ
МИНИСТРЛИГИ**

КЫРГЫЗ БИЛИМ БЕРҮҮ АКАДЕМИЯСЫ

“КӨРКӨМ ӨНӨР”

**ПРЕДМЕТИ БОЮНЧА ЖАЛПЫ БИЛИМ БЕРҮҮЧҮ
МЕКТЕПТЕРДИН 5-7-КЛАССТАРЫ ҮЧҮН**

ПРОГРАММАСЫ

Бишкек -2023

Программаны түзүүчүлөр:

Акматов Д.А., Оторбекова А.М., Мамбеталиев Ж.Т., Жамангулова К.Ү., Рыскелдиев К.А., Дөөлөтбаева Н.Ө., Бөлөкбаева А. З., Омуралиева Э.Т.

“Көркөм өнөр ” предмети боюнча жалпы билим берүүчү орто мектептердин 5-7-класстары үчүн программа.

Программа боюнча Сиздердин ой-пикирлериңиздер болсо төмөнкү дарекке кайрылсаңыздар болот:

Акматов Дамирбек Абдыласанович – Кыргыз билим берүү академиясынын Технология, искусство жана ден соолук маданияты лабораториясынын ага илимий кызматкери (топтун жетекчиси). 720000, Бишкек шаары, Эркиндик – 25. тел. 66-52-25.

МАЗМУНУ

Түшүндүрмө кат.....	4
Негизги ченемдик документтердин системасы.....	5
Окутуунун максаты жана милдеттери.....	6
Базистик окуу пландагы предметтин орду, негизги жана предметтик компетенциялардын байланышы.....	7
Окуу материалын класстар жана мазмундук линиялар боюнча бөлүштүрүү.....	11
Окуучулардын окуудагы күтүлгөн натыйжалары жана билим берүүнүн жыйынтыктарын баалоо.....	23
АДАБИЯТТАР.....	26

Түшүндүрмө кат

Көркөм өнөр предмети мектепте окуучулардын көркөм сулуулукка болгон жан-дүйнөсүн байытып, эстетикалык билим, тарбия берип, эмгекке болгон маданиятын калыптандырып келечектеги турмуш жолуна даярдоонун негизги каражаты болуп эсептелет. Окуучулар жалпы адамзаттык жана улуттук көркөм маданиятты окуп-үйрөнүү, чыгармаларды талдоо аркылуу маданий ар түрдүүлүктү баалап, өзүнүн маданий шайкештигин аныктоого үйрөтөт. Көркөм мурастарды талдоо акыл-эс жагынан жетилүүгө көмөктөшүп, эмоциялык, эстетикалык тажрыйбаны өздөштүрүү аркылуу көркөм табиттерин калыптандырат. Мектеп окуучуларынын көркөм табитин өстүрүүдө адам турмушундагы ар кыл өнөрдүн негизинде чыгармачылык менен ой жүгүртүүгө, дүйнөнүн көркөмдүгүн таанууга, эстетикалык жактан компетенттүүлүгүнүн калыптанышына шарт түзүп, өз алдынча маселелерди чече билүүгө үйрөнүшөт. Ар бир класс үчүн окуучулардын курактык өзгөчөлүктөрүн эске алуу менен элибиздин көп кылымдардан бери калыптанып келген тарыхый, маданий мурастарын жалпы адамзаттык дөөлөттөр менен айкалыштырып, түрдүү көркөм каражаттардын жардамы менен чыгармаларды жаратып, изденүүгө шарт түзөт.

Программа азыркы коомдун талаптарын эске алып, предметтик билим берүүнүн мамлекеттик стандарттын негизинде түзүлүп, илимий-техникалык компьютерлештирүүнүн элементтерин пайдалануу менен предметтер аралык байланышын бекемдеп, программалык материалдарды ишке ашырганда гана окуучулар үчүн жеткиликтүү болот.

Негизги ченемдик документтердин системасы

«Көркөм өнөр» окуу предмети окуучулардын дүйнөнүн бир бүтүн сүрөттөлүшүн, патриоттук сезимдерин калыптандырууда, өзүнүн жана башка элдердин маданиятын урматтоодо чоң роль ойнойт. Окуучулардын өзүн өзү өнүктүрүүсү, өзүн көрсөтүүдө жана чыгармачылыгы үчүн шарттарды түзөт. Маданий өзүн өзү көрсөтүү дүйнөдө жалпы таанылган компетенциялардын бири болуп саналат, ошондуктан көркөм чыгармачылыкта билим берүү процессинин маанилүү бөлүгү пластикалык искусствонун тилдерин өнүктүрүүгө жана аларды көркөм чыгармачылык ишмердүүлүгүн бекемдөөгө багытталат.

Мектеп окуучулары үчүн бул предмет искусствонун адам жашоосундагы маанисин жана ордун түшүнүүгө шарттарды түзүп, алардын чыгармачылык талантарынын ачылышына жана чыгармачылык жөндөмүнүн калыптанышына өбөлгө түзөт. Көркөм өнөр предмети мектеп окуучуларын көркөм эстеликтерди кабыл алууну жана аларды чыгармачылыкта колдонуу көндүмдөрүн тынымсыз калыптандырат. Программанын өзгөчөлүгү – бул программа окуучуларга көркөм өнөр боюнча билим, шык жана көндүмдөрдү алууга гана шарт түзбөстөн, ар бир окуучунун чыгармачылыкка, ар тараптуу көркөм маданиятка болгон жөндөмдөрүн калыптандырат. Көркөм өнөр предметинин программасы – таанып-билүүнүн жаңы кадамы, ал искусствону кабыл алуу аркылуу да

окуучунун практикалык ишмердүүлүгү аркылуу да пайда болот. Программа баланын инсандыгына, анын кызыкчылыктарына жана курактык мүмкүнчүлүктөрүнө, мектеп окуучуларынын көркөм ой жүгүртүүсүн жана кыял чабыттарын өнүктүрүүгө багытталган.

Окутуунун максаты жана милдеттери

Көркөм өнөр предметин окуп-үйрөнүүнүн натыйжасында төмөнкү **максаттар** ишке ашат:

- көркөм өнөр чыгармачылыгындагы көркөм чыгармаларды эмоционалдык - баалуулук катары кабыл алуу жөндөмүн өнүктүрүү;
- профессионалдык жана элдик көркөм чыгармаларына эмоционалдуу сезимтал болууга тарбиялоо;
- курчап турган дүйнөгө болгон мамилесин өзүнүн чыгармачылыгында колдонуп, чагылдырууга үйрөнүү.

Бул максаттарга ылайык, негизги натыйжаларга жетүү үчүн төмөнкү **милдеттер** чечилет:

- «Манас» эпосундагы искусствонун ар кандай түрлөрүнүн, оозеки баяндалган каармандарынын образдарын көркөм сүрөт өнөрүндө чагылдырууга болгон кызыгууну өнүктүрүү;
- интуицияны, сезимталдыкты, байкоочулукту өнүктүрүү, жаратылыш дүйнөсүнө жана адамдарга болгон көз карашын көркөм образдарда чагылдыруу;
- өзүңөрдүн көркөм образдарыңарды жана буюмдарды түзүү үчүн эң жөнөкөй ыкмаларды, колдо болгон каражаттарды, материалдарды жана мыйзамдарды өздөштүрүү;
- көркөм баалуулуктардын көп түрдүүлүгүнүн баалуулуктары, адам укуктары, гендердик теңчилик, басмырлоого жол бербөө, социалдык инклюзия жөнүндө баштапкы идеяларды калыптандыруу;
- улуттук жана дүйнөлүк көркөм маданияттын баалуулуктары менен тааныштыруу;
- этикалык принциптерди жана идеалдарды калыптандыруунун жана өнүктүрүүнүн каражаты катары көркөм сүрөт искусствосунун моралдык потенциалын ишке ашыруу.

Мектепте Көркөм өнөр предмети Искусство билим берүү тармагындагы предметтери окуучулардын өз чыгармачылыгынын кубанычын сезүү мүмкүнчүлүгүнө ээ болгон чөйрөнү түзүүгө багытталган.

Базистик окуу планындагы предметтин орду, негизги жана предметтик компетенциялардын байланышы

Базистик окуу планына ылайык «Көркөм өнөр» предмети 5- 6-класстарда жумасына 1 сааттан. 7-класста I-II чейректе жумасына 1 сааттан, бардыгы 16 сааттык өлчөмдө окутулат. «Көркөм өнөр» курсунда окуучуларда көркөм ишмердүүлүктүн ыкмаларын өздөштүрүү аркылуу негизги жана предметтик компетенциялар калыптанат.

Негизги – бул универсалдуу болгон ишке ашыруу шарттарына туура келген аныктоочу компетенттүүлүктөр.

Предметтик – бул конкреттүү окуу предметтеринин алкагында калыптануучу компетенттүүлүктөр. Бул компетенттүүлүктөр өз ара байланышта, анткени окуучу ишти кантип аткарууну жана бул билимди же натыйжаны келечекте практикада кантип колдонууну билиши керек. Программа окуучу мектепке киргенде баштаган идеяларды логикалык жактан өнүктүрөт жана төмөнкүлөргө өбөлгө түзөт:

- окуучулардын көркөм чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн, образдуу жана ассоциативдик ой жүгүртүүсүн, кыял чабыттарын, көрө билүүчүлүк эс тутумун, чындыкты эмоционалдуу - эстетикалык кабыл алуусун **өнүктүрүү**;

- колдонмо жасалга өнөр, архитектура жана дизайндагы көркөм чыгармаларды кабыл алуу маданиятына **тарбиялоо**;

- курчап турган дүйнөнү эмоционалдык жана практикалык өнүктүрүүнүн жолу катары көркөм сүрөт искусствосу жөнүндө **билимдерди өздөштүрүү**;

- графиканын, живописстин, көркөм кол өнөрчүлүктүн, скульптуранын, дизайндын, архитектуранын көркөм каражаттары жана социалдык функциялары жөнүндө; чыгармачылык тажрыйбанын негизинде көркөм (пластикалык) искусствонун образдуу тили менен таанышуу;

- **көндүмдөрүн жана жөндөмдөрүн** көркөм ишмердүүлүктө сүрөттөлүштүн ар кандай формаларын тегиздикте жана көлөмдүү образын (өзүнөн карап, элестетүүлөрү же эске сактап калгандары боюнча) өздөштүрүү.

- көркөм өнөр искусствосуна туруктуу кызыгууну **калыптандыруу**, анын тарыхый жана улуттук өзгөчөлүктөрүн кабыл алуу.

Негизги компетенциялар – бул конкреттүү предметтердин мазмунунда калыптанган жана ишке ашырылуучу жана окуучунун коомдук тажрыйбасына негизделген билим берүүнүн натыйжасы.

Адам жеке жана кесиптик чөйрөдө (маалыматтык ресурстар, башка адамдар жана адамдардын топтору, адамдын жеке сапаттары жана мүмкүнчүлүктөрү) пайдаланган ресурстардын категорияларына ылайык **төмөнкү компетенциялар негизги болуп саналат**:

1) маалыматтык компетенттүүлүк - өз ишин пландаштыруу жана ишке ашыруу үчүн маалыматты пайдаланууга даяр болуу, жүйөлүү корутундуларды чыгаруу.

Маалымат менен иштөө жөндөмүн болжолдойт:

максаттуу түрдө жетишпеген маалыматты издөө, айрым фрагменттерди салыштыруу, комплекстүү талдоо жана гипотеза коюу көндүмдөрүн өздөштүрүү. Адамга карата сын көз караштагы маалыматтын негизинде чечимдерди кабыл алууга мүмкүндүк берет.

2) социалдык-коммуникативдик компетенттүүлүк -

өз умтулууларын башка адамдардын жана социалдык топтордун кызыкчылыктары менен байланыштырууга, позициялардын ар түрдүүлүгүн таанууга жана баалуулуктарды (диний, этникалык, кесиптик, жеке) урматтоого негизделген өз көз карашында башка адамдардын кызыкчылыктарын

цивилизациялуу түрдө коргоого даяр болуу. Жеке, социалдык жана профессионалдык көйгөйлөрдү чечүү үчүн баарлашууда керектүү маалыматты алууга жана аны оозеки жана жазуу жүзүндө берүүгө даяр болуу. Көйгөйлөрдү чечүү үчүн башка адамдардын жана коомдук институттардын ресурстарын пайдаланууга мүмкүндүк берет.

3) **компетенттүүлүк "Өзүн-өзү уюштуруу жана көйгөйлөрдү чечүү"**-маалыматтык, билим берүү жана турмуштук кырдаалдарда карама-каршылыктарды табууга жана аларды ар кандай ыкмаларды колдонуу менен өз алдынча же башка адамдар менен биргеликте чечүү, ошондой эле андан аркы аракеттер жөнүндө чечим кабыл алуу даярдыгы.

Компетенттүүлүктөрдүн калыптануу деңгээлдерин аныктоонун негизи болуп окуучунун өз алдынчалык даражасы жана маселени чечүүдө колдонулуучу ишмердүүлүктүн түрлөрүнүн татаалдыгы саналат.

Негизги компетенттүүлүктүн калыптануусу **үч деңгээлге** бөлүнөт:

1) **биринчи деңгээли (репродуктивдик)** окуучулардын калыпка баш ийүү жөндөмү менен мүнөздөлөт (берилген алгоритмди аткаруунун аракети);

2) **экинчи деңгээли (продуктивдүү)** жөнөкөй ишмердүүлүктү аткаруу, аракеттин өздөштүрүлгөн алгоритмин башка кырдаалда колдонуу жөндөмдүүлүгү менен мүнөздөлөт;

3) **үчүнчү деңгээли (креативдүү)** анын өз алдынча долбоорлоо жана негиздөө элементтери менен комплекстүү иш-чараларды жүзөгө ашырууну билдирет.

Компетенттүүлүктөрдүн болушу окуучуларга маанилүү турмуштук кырдаалдарды ийгиликтүү жеңүүгө мүмкүндүк берет. Алардын жардамы менен окуу процессинин каалаган натыйжалары түзүлөт.

«Көркөм өнөр» предмети боюнча теориялык жана практикалык окуу процесси учурунда окуучулар төмөнкү **предметтик компетенттүүлүктөрдү** кабыл алышат:

Предметтик компетенциялар:

1. **Эмоционалдык компетенттүүлүк** – көркөм искусстводо чагылдырылган чындыктын түрдүү кубулуштарына болгон мамилеси. Ар түрдүүлүктүн баалуулуктары, адам укуктары, гендердик теңчилик, социалдык инклюзия жөнүндө баштапкы түшүнүктөрдү калыптандыруу, көркөм маданияттын байлыгы жана көп түрдүүлүгү жөнүндө идеяларды калыптандыруу.

2. **Эстетикалык компетенттүүлүк** – окуучунун көркөм чыгарманы түшүнүү, кабылдоо, көркөм чыгармалардын артыкчылыгы жөнүндө пикирин билдирүү жөндөмдүүлүгү жана даярдыгы; өз элинин көркөм салттарына жана дүйнөлүк маданияттын жетишкендиктерине кызыгуу, өзүнүн чыгармачылык ишмердигине жана башкалардын ишмердүүлүгүнө айрым эстетикалык категориялардын көз карашынан баа берүү:

- сулуулук;
- улуулук;
- мыскыл-тамашалуу;
- кайгылуу-муңдуу.

3. **Чыгармачылык компетенттүүлүк** – окуучулардын өз алдынча көркөм иш-аракет процессинде чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө багытталган.

Көркөм өнөр предметинин мазмундук линиялары:

1. *сүрөт өнөрүндөгү сабаттуулуктун негиздери (сызык, форма, көлөм, түс, ритм, композиция);*
2. *көркөм ишмердүүлүктүн түрлөрү;*
3. *сүрөт өнөрүндөгү темалар жана образдар.*

Көркөм өнөр предметин окутуунун мазмундук багыттары 5-7- класстарда өз ара тыгыз байланыштуу. Бул предметти окутуу процессинде окуучулардын эстетикалык жана чыгармачылык жөндөмдүүлүгүн калыптандырууга басым жасалып, алган билимдерин турмушта колдоно билүүгө мүмкүнчүлүк түзүлөт.

Көркөм өнөр предмети искусствонун түрдүү тармактарынын: графика, живопись, скульптура, көркөм кол өнөрчүлүк, айлана-чөйрөнү эстетикалык уюштуруу, композиция ж.б. негиздер боюнча комплекстүү курс болуп саналат. Окуучулардын адам жашоосундагы искусствонун маанисин түшүнүү, алардын чыгармачылык дараметин ачуу жана көркөм ишмердүүлүктүн улуттук колориттеги чыгармаларды жаратып түрдүү ыкмаларын колдонууга шарт түзүлөт.

Окуу материалын класстар жана мазмундук линиялар боюнча бөлүштүрүү

Көркөм өнөр предмети мектеп окуучуларынын эстетикалык дүйнө таанымын байытуунун, аларды турмуш жолуна даярдоого жардам берүүнүн, эмгек маданиятын калыптандыруунун негизги каражаты болуп саналат.

Көркөм өнөр – жалпы билим берүүнүн алкагындагы эстетикалык билим жана тарбия берүү. Жалпы адамзаттык жана улуттук маданий баалуулуктарды үйрөнүү аркылуу окуучулардын дүйнө таанымын калыптандырууга багытталган.

Мектептеги билим берүүнүн ар бир баскычынын милдеттерине ылайык, окуучулардын Көркөм өнөр предмети искусствосунун негизги түрлөрүн үйрөнүүсү алардын чыгармачылык потенциалын ачууга, көркөм ишмердүүлүктү жүргүзүүнүн жолдорун иштеп чыгууга мүмкүндүк берет. Жалпы адамзаттык жана улуттук маданиятты үйрөнүү менен окуучулар түрдүү жанрдагы чыгармаларды талдоо, маданий көп түрдүүлүктү баалоо, алардын маданий өзгөчөлүгүн аныктоо жөндөмдөрүн өнүктүрүшөт. Көркөм мурастарды талдоо балдардын руханий жактан өнүгүшүнө, алардын эстетикалык тажрыйбаны өздөштүрүүсүнө жана көркөм табитин жогорулатууга жардам берет. Ар бир класста окуучулардын жаш өзгөчөлүгүн эске алуу менен бирге элибиздин жана башка элдердин мурастары жөнүндө материалдар жалпы адамзаттык мурастар менен айкалышып, ар кандай көркөм каражаттардын жардамы менен окуучулардын чыгармачылык жөндөмүн, аналитикалык жөндөмүн өнүктүрүүгө багытталган. Жаңы программа Мамлекеттик

стандарттын жана окуу планынын негизинде түзүлүп, коомдун акыркы талаптарын, илимий-техникалык, компьютердик билим жана көндүмдөрдү, дисциплиналар аралык байланыштарды түзүүдө, программалык материал окуучулардын өздөштүрүүсү үчүн жеткиликтүү.

Көркөм өнөр сабактарында окуучулар:

- жумуш ордун туура уюштурууну жана түрдүү көркөм материалдар менен иштөөнүн жолдорун өздөштүрүшөт;

- искусствонун түрлөрүн жана жанрларын ажыратып билишет;

- көркөм чыгармаларды анализдөөнүн эрежелерин окуп-үйрөнүшөт;

- көркөм өнөр чыгармачылыгынын жана искусство таануунун терминдерин колдонушат;

- искусствосунун ар кыл түрлөрүн жана өзгөчөлүктөрүн (графика, живопись, декоративдик-прикладык искусство, айкелчилик, архитектура), билишет;

- өзүлөрүнүн көркөм жөндөмдүүлүктөрүн өздөштүрүү үчүн ар кыл усулдарды колдонушат;

- көркөм сүрөт өнөрү чыгармачылыгынын негизги мыйзамдарын ритм, түс, фон жана башкаларды өз иштеринде колдоно алышат;

- чыгармачылык аркылуу өздөрүнүн инсандыгын кабыл алышат;

- маданий чыгармаларды сөздүк каражаттарын колдонуу менен өз мамилесин билдирүүгө, талдоого үйрөнүшөт;

- өз чыгармалары аркылуу дүйнөгө болгон мамилесин жана дүйнө таанымын билдирүүгө үйрөнүшөт;

- Кыргызстандын, дүйнө элдеринин тарыхый жана көркөм салттарын урматтоого жана баалоого үйрөнүү, бардык элдердин чыгармачылык мурасын сактоого салым кошот;

- алар алган билимдерин жана көндүмдөрүн айлана-чөйрөнү эстетикалык жасалгалоо үчүн колдонуу менен көркөм чыгармачылыкка кызыгууларын көрсөтө алышат.

Милдеттери:

- көркөм өнөр чыгармачылыгы боюнча билгичтик жана көндүмдөрүн калыптандыруу;

- көркөм сүрөт өнөрүнө кызыгуусун көрсөтүүгө, чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү;

- көркөм өнөр чыгармачылыгына болгон кызыгууларын, чыгармачылык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүү;

- улуу муундардын мурасын баалоого жана сактоого умтулуу, алар менен сыймыктануу сезимин тарбиялоо;

- көркөм өнөр чыгармачылыгынын кубулуштарын жана анын коомдогу ролун түшүндүрө билүү;

- көргөндөрү аркылуу кабыл алууну, түстөрдү ажырата билүү жөндөмүн, композиция маданиятын, эркин ой жүгүртүүнү, байкоо аркылуу образдуу кабыл алууну өнүктүрүү;

- алган билимин күнүмдүк турмушта чеберчиликтин мыйзамдары боюнча колдоно билүү жана аткарган ишине канааттануу.

5 - класстын жылдык темасы “Көркөм өнөр жана жыл мезгилдери”

Бешинчи класста окуучулар башталгыч класста өтүлгөн материалдардын негизинде көркөм өнөр жана жыл мезгилдеринин адам турмушу менен байланышын, анын ордунун маанилүүлүгү тууралуу маалымат алышат. Жаратылыш, адамдардын жашоо тиричилиги, курчап турган чөйрөнүн кубулуштарынын көркөм сулуулугун көркөм каражаттар аркылуу чагылдыруунун жолдорун, ыкмаларын өздөштүрүүсү зарыл.

5-класстын жылдык темасы “Көркөм өнөр жана жыл мезгилдери” (жумасына 1 саат, бардыгы 34 саат)

№	Темалар	Окуучулардын ишмердүүлүгү жана күтүлүүчү натыйжалар
1-чейрек 9 саат		
1	Көркөм сүрөт өнөрүнүн пейзаж жанрлары.	Белгилүү сүрөтчүлөрдүн чыгармаларын таанышат, түрлөрүн жана жанрларын ажырата билет. Чыгармачылык иштерди аткарууда туура жайгаштыруунун жолдорун тандашат.
2	Натюрморт. “Гүлдөр”.	Натюрморт жанрында сызык, так жана түстөр аркылуу нерселердин көлөмүн чыгарып сүрөттөөнү ишке ашырышат.
3	Көркөм сүрөт өнөрү (графика). «Саймалуу таш» (чекит, тактар, сызыктар, өң-түстөр).	Ачык асман алдындагы тарыхый мурастар менен таанышып, алардын негизинде эскиздерди түзүшөт.
4	Оюмдардан түзүлгөн композиция. Колдонмо жасалга өнөрүндөгү курак.	Табигый каражаттардан эркин темада курактарды куроо үчүн эскиздерди түзүп, сүрөт өнөрүндөгү мыйзамдарды колдонушат.
5	«Улуу Жибек жолу». Көркөм сүрөт өнөрүндөгү	Кыргыз жана башка улуттардын жасалгаларды жаратуудагы оюларынын элементтерине, курамына салыштырмалуу анализ жүргүзө алат. Көркөм кооздуктарды жаратууда сүрөт өнөрүндөгү мыйзамдарды колдонот.

	КОМПОЗИЦИЯЛЫК сабат.	
--	----------------------	--

2-чейрек 7 саат

1	“Кыргызстандагы тоолор” (деңгээл сызыгы, ритм, контраст жана нюанстар).	Түстөр дүйнөсүнө тийешелүү эрежелерди сактап чыгармачыл иштерди аткаруунун жолдорун өздөштүрүшөт.
2	“Менин сүйүктүү жаныбарым”. Көркөм сүрөт өнөрүнүндөгү симметрия жана ассимметрия.	Жаныбарлардын кыймыл аракетин чагылдырган бир шилтеменди сүрөттөп тартуунун ыкмаларын колдонушат.
3	“Кеч күз” пейзаж. Аба жана сызыктуу перспектива, жарыктын таралышы.	Графикада, живописсте мейкиндиктин берилиши менен таанышып, сызыктуу жана аба перспективасын сүрөттөөнүн жолдору өздөштүрүшөт.
4	Жаңы жылдык жасалга. Кагаз пластикасы, квиллинг.	Жагымдуу маанай, жарашык тартуулоо үчүн кыял чабыттарындагы өз алдынча композицияларды түзүшөт.

3-чейрек 10 саат

1	Жомоктор дүйнөсүндө. Бездик чыгармалардын түрлөрү жана көркөм каражаттар.	Айкелдердин жаралуу тарыхы менен таанышышат. Ар кандай көркөм каражаттардын (чопо, пластилин ж.б.) касиеттерин айырмалап билип, туура колдонот. Көлөмдүү чыгармалардын көлөмүн чыгаруудагы ыктарды колдонуу көндүмдөрүнө ээ болот.
2	“Тулпарлар” эркин темада композиция. Китептер үчүн иллюстрация.	Тема боюнча чыгармалар менен таанышып көркөм сулуулук, сезимталдык, баалуулуктар боюнча калыптанган көз караштарды түшүнөт. Тандалган сюжет боюнча өз алдынча чыгармачылык иштеринде сүрөттөй алат.
3	Табияттын табышмактуу сырлар – көркөм өнөрүндө. Монотипии техникасында аткаруу.	Майрамдык маанайдагы паннолорду түзөт. Дизайн бейнеси боюнча жаңы шыктарга ээ болот. Өз алдынча топтордо коллективдүү иштерди аткарууда жаңы көндүмдөргө ээ болушат.

4	Майрамдык маанайды түшүндүргөн композиция: белектер, куттуктоо баракчалары, дубал газета.	Жамааттык, майрамдык маанайдагы адамды сүрөттөп тартуудагы жөнөкөй ыкмалары менен таанышып, композициянын негиздерин колдонот.
4-чейрек 8 саат		
1	“Көркөм сүрөт өнөрүндөгү жазгы керемет”.	Ар кандай маанайда өзгөрүлүп турган жазгы пейзажды өзүнөн көрүп, элестетип же эстеп калганы боюнча сүрөттөп тартышат.
2	“Космос мейкиндигине” саякат.	Космос темасындагы чыгармаларды түрдүү сызык, так жана түстөр менен сүрөттөп чагылдырышат.
3	«Эч ким - эч качан унутулбайт» Улуу жениш күнүнө карата майрамдык маанайды чагылдырган сүрөттөр.	Көркөм каражаттар менен өзүнүн көз карашы боюнча кубанычты, жаркын маанайды же кайгылуу окуяны билдире алат.
4	“Жаз жамгыры” табияттагы түрдүү кубулуштарды сүрөттөп чагылдыруу.	Көркөм чыгармаларга, табиятка байкоо жүргүзөт, мейкиндиктин көрүнүшүн талдап, ишти этап этабы менен аткаруунун жолдорун көрсөтөт. Жайгаштыруу, түзүү, түстөрдү туура тандаганды билишет.
5	“Кыргыз жери - керемет”. Жаратылышты өзүнөн көрүп сүрөтүн тартуу.	Туулуп өскөн жерге, искусствого болгон сүйүүсүн жана кызыгуусун өрчүтүү, Жашоодогу жана жаратылыштагы көркөм кооздукту көрө билип, сүрөттөп чагылдырат.

6- класстын жылдык темасы “Түстөрдүн табияттагы табышмактуу сырлары”

Алтынчы класста окуучулар жаратылышка байкоо жүргүзүү аркылуу негизги жана кошумча түстөрдүн аралашмасы, жылуу жана муздак түстөр, алардын колдонулушу боюнча маалыматтарын бекемдешип, өз чыгармаларында колдоно алышат. Ошондой эле түстөрдүн адам баласынын жашоосунун көркөмдүгүн ачып берүүдөгү маанисин билип, өздөрү түстөрдү туура тандоого үйрөнүшөт. “Живопись” өнөрүндө түрдүү образдарды түстөрдү айкалыштырып сүрөттөп бергенге үйрөнүшөт. Көркөм өнөрүндөгү негизги мыйзамдары жайгаштыруу (компоновка), түс, симметрия, форма, пропорция, конструкция, перспектива, композиция жана башка тармактар боюнча теориялык алган билимдерин практикалык иштер менен айкалыштыруунун негизинде калыптанат.

6-класстын жылдык темасы “Түстөрдүн табияттагы табышмактуу сырлары”

(жумасына 1 саат, бардыгы 34 саат)

№	Темалар	Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1-чейрек 9 саат		
1	“Эмгек баарынан улук” көрөм өнөрүнүн күндөлүк жашоо турмуштагы орду.	Практикалык иштерде чыгармачылык иштерди аткарууда тең салмактуулуктун көркөм мүмкүнчүлүктөрүн колдонот. Ой жүгүртүүнүн негизинде өзүнүн таанып-билүүдөгү чыгармачылык жөндөмүн өркүндөтөт.
2	“Натюрморт” предметти натурадан карап тартуу көндүмдөрүнө ээ болуу.	Натюрморт жанрына тиешелүү терминдерди, ошондой эле атактуу сүрөтчүлөрдү жана алардын чыгармаларын билет. Натюрморт тартуунун жолдорун өздөштүрүшөт.
3	Пейзаждын түрлөрү. Пейзаждын бир түрүнөн композиция жаратуу.	Пейзаждагы маанайды берүүдө түстөрдүн ролун түшүнөт. Гуашь боёгу менен иштегенди билет, иштей алат.
4	“Күз берекеси” көркөм өнөрүнүн түрдүү жанрларында композициялык ишти аткаруу.	Декоративдүү композиция түзүүнүн мыйзамдарын билет. Темада "Күз берекеси "-деген темада композиция түзүүдө кыргыз жана башка элдердин оймо-чиймелерин колдонот.

2-чейрек 7 саат		
1	Оюмдар дүйнөсү жашоо турмушубузда, оюмдардын буюм бетине түшүрүлүшү.	Декоративдик композиция түзүүдөгү мыйзамдарды колдонот. Композиция түзүүдө кыргыз ж.б.. улуттардын оймолорунун негизинде чыгармачылык ишти аткарат.
2	“Табият жана архитектура.” “Менин үйүм, айылым, шаарым келечекте”.	Архитектура түрлөрүн ажырата алат: көлөмдүү, ландшафтык жана шаар куруу. Архитектуранын формасын, биримдигин түшүндүрөт.
3	Жаңы жыл алдындагы интерьерди жасалгалоо.	Ар түрдүү кагаздардын түрлөрүнөн конструктивдүү иштерди аткаруудагы ыкмаларды колдонушат.

4	Белгилүү сүрөтчүлөрдүн чыгармаларындагы түрдүү образдар.	Көркөм сүрөт өнөрүнүн тарыхындагы окуяларга таанып билүүчүлүк кызыгуулары калыптанат. Түрдүү образдарды жаратууга болгон эскиздер түзүлөт.
---	--	--

3-чейрек 10 саат

1	Портрет жанры. Адамдын бет түзүлүшүн түзүүдөгү пропорциялык ирети. (графика, живопись)	Адам баш түзүлүшүн сүрөттөп тартууда же көлөмдүү жасоодо (бет түзүлүшүндөгү мүнөздүү белгилерин, пропорциясын, кулк мүнөзүн) сүрөттөп чагылдырууда ишти аткаруудагы иреттүүлүктү сактайт.
---	--	---

2	Адамдын тулку бою. Бир шилтем ыкмасында темага ылайык кыймыл аракеттерди сүрөттөп чагылдыруу.	"Бир шилте" деген термин жана аны ишке ашыруу ыкмалары түшүнөт, практикада колдонот. Адамдын тулку боюн сүрөттөп тартуу көндүмдөр калыптанат.
3	Баталдык жанр. "Эр жигит эл четинде, жоо бетинде".	Баатырлардын образдарын түзүп жаратуудагы тажрыйбага ээ болот. Баатырлардын эрдигин чагылдырган чыгармаларды жаратышат.
4	Апалар темасы көркөм чыгармаларда.	Аял затынын образын (байкоолордун негизинде, элестетип) чыгармачылык менен изденүүнүн натыйжасында түзөт. Майрамдык белектерди (сувенир, куттуктоо баракчалары) даярдашат.
5	"Жазгы маанай" пейзаждагы жарыктын таралышы.	Пейзаж жанрындагы терминдерди ишти аткаруудагы иреттүүлүктү билет. Өзүнөн көрүп же эстеп калганы, боюнча жазгы маанайды сүрөттөп бере алат.
6	Анималистикалык жанр. Жаныбарлардын кыймыл аракеттерин сүрөттөп чагылдыруу.	Көркөм өнөр негизги мыйзамдары колдонот: түзүү, өз ара шайкештиги, форм, пропорция, динамика ж.б. боюнча түшүнүктөрү бекемдейт.
7	"Нооруз-жаңы күн майрамы" Майрамдык маанайды чагылдырган композиция.	Жазы кереметти өзүнөн көрүп, эстеп калганы боюнча сүрөттөп чагылдыруудагы чыгармачылык жөндөмдөрү өркүндөйт.

4-чейрек 8 саат

1	Түстөрдүн жашоо турмушубуздагы орду жана мааниси.	Жылуу жана муздак түстөрдүн сезимдерге болгон таасирин түшүнөт. Табияттагы түстөрдүн айкалышын, өз ара байланышын айырмалап билет.
2	“Күндүн желеси” (радуга), жазгы пейзаж.	Жазгы жаратылыштагы түрдүү абалдагы сулуулугуна байкоо жүргүзүүнүн негизинде ар түрдүү түстөр аркылуу сүрөттөй алат.
3	“Натюрморт” гүлдөр.	Натюрморттогу сүрөттөрдөн – мезгилди, ошол кездеги жашоону, окуялар жөнүндөгү маалыматтарды билет. Композиция түзүүдөгү көндүмдөрү калыптанат.
4	Келечекте кыял чабыттарындагы курулуш иштерине композиция түзүү.	Өзүнүн жана классташтарынын иштеринин аткарылышын талдашат. Көргөзмөлөрдөгү талкууга катышат

7- класстын жылдык темасы “Адам жана сулуулук”

Жетинчи класста окуучулар Көркөм өнөр предметиндеги окуу материалын буга чейин окуп үйрөнгөндөрүн жалпылоочу жана кеңейтүүчү мүнөзгө ээ. Окуучуларга бул предмет кийинки класстарда окутулбаганы менен, алган билимдер, үйрөнгөн өнөр, ар бир инсанга өмүр бою кызмат кыла тургандыгын жеткиликтүү түшүндүрүү зарыл. Бул класста адамдын турмушундагы чыныгы сулуулуктун эмне экендигин жана анын маанисин түшүнөт. Балдардын көркөм табитин алардын жасаган иштеринен байкап, анализ жүргүзүүнүн негизинде көркөм сулуулукту сезе билүү жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө көңүл бурулат.

7- класстын жылдык темасы “Адам жана сулуулук”

(I-II чейрек, жумасына 1 саат, бардыгы 16 саат)

№	Темалар	Окуучулардын окуудагы ишмердүүлүгүнүн негизги түрлөрү
1-чейрек 9 саат		
1	Китеп графикасы	Ар түрдүү китептердин жасалгасы боюнча ой пикирин билдиришет. Биргелешип чакан китепчинин макетин жасалгалоо.

2	Адам баласы табият менен сулуу (пейзаж).	Белгилүү сүрөткерлердин чыгармаларынан иллюстративдик сүрөттөр; пейзаж аткаруу үчүн көркөм каражаттар.
3	Көркөм сулуулук биздин жашоо турмушубузда.	Колдонмо-жасалга өнөрү жөнүндө иллюстративдик жана фото сүрөттөр. Декоративдик иштерди аткаруу үчүн көркөм каражаттар.
4	Силует (көлөкө) жана табышмактуу тамчылар.	Аппликация (кара, ак), кайчы, клей, альбом.
2-чейрек 7 саат		
1	“Боз үй жана табият”.	Альбом, карандаш, акварель, гуашь, плакаттар, фотолор, слайд, журнал.
2	“ Оюмдар дүйнөсүндө” жасалга жана жарашык.	Колдонмо жасалга өнөрүн таанып билүүчүлүк кызыгууларын калыптандырат. Оюмдардан композиция түзүүнүн жолдорун өздөштүрөт.
3	Көркөм өнөр жана музыка дүйнөсүнө арналган композиция.	Улуттук музыкалык аспаптар, слайддар, альбом, карандаш, акварель, гуашь.
4	Улуттук баалуулуктар боюнча аткарылган иштерди жыйынтыктоо.	Чыгармачылык иштердин жыйындысы, көргөзмөгө мыкты аткарылган иштерди тандап, жасалгалоо.

Окуучулардын окуудагы күтүлгөн натыйжалар жана билим берүүнүн жыйынтыктарын баалоо

«Көркөм өнөр» предмети боюнча баалоо критерийлери:

- композициянын туура түзүлүшү: образдын бардык компоненттеринин өз ара бөлүштүрүлүшү, жалпы мазмуну жана идеянын берилиши;
- предметтердин формасынын мүнөздөмөлөрү: сүрөттөлгөн объектинин окшоштук деңгээли, сүрөттүн белгилеринин берилиши (сүрөттө, декоративдик-прикладдык иштерде, композициялык стилдештирүүдө);
- архитектуралык долбоорлоо боюнча сабак: сүрөттөлгөн объекттин негизги структурасы кантип берилет;
- перспектива: перспективанын мыйзамдары, мейкиндик жана сызыктуу перспективаны колдоно билүү;
- көлөмдүк форманы берүү: сүрөттү окуучунун көркөм каражаттар менен билүү деңгээли, түстөрдүн таралышы (көлөкөлөр жана жарыктар ж.б.);
- сүрөт тартуу ыкмалары: мектеп окуучуларынын карандаш, акварель, гуашь жана башка көркөм каражаттар менен иштөө боюнча билими;
- аткарылган иштер боюнча мектеп окуучуларынын пикири (өзүн өзү баалоо, жамааттык баалоо).

Сүрөттөп аткарылган ишинин деңгээлине жараша баалоодо төмөнкүлөр эске алынат:

- сүрөттөлгөн чыгармачылык ишинин натыйжаларын баалоо;
- аткарылган иштин сапатына жана туура долбоорлоо жөндөмүнө баа берүү.

Окуучулардын сабактарда жана практикалык көнүгүүлөрдө сүрөттөлгөн көрүнүштүн реалдуулугун өздөштүрүүсүн баалоодо төмөнкүлөрдү эске алуу керек:

- а) кайсы деңгээлде жооп берет (толугу менен же жетишсиз);
- б) жооп берүүдө терминдерди жана түшүнүктөрдү колдонуу;
- в) жекече жооп берүү, жаңы мисалдарды келтирүү, оюн эркин билдирүү;
- г) туура сүйлөө, жеткиликтүүлүк жана аткарылган иш үчүн образдуулук.

Алынган билимдер үчүн ушул компоненттерди эске алуу менен «Көркөм өнөр» предмети боюнча окуучуларга баа коюу.

5 («эң жакшы») деген баа, эгерде окуучу:

- жумуш ордун туура даярдаса жана уюштурса, тапшырманы аткаруу үчүн материалдарды колдонуудагы коопсуздук эрежелерин билсе;
- сүрөт искусствосунун мыйзамдарын билсе, көркөм каражаттарды туура колдонсо;
- көркөм материалдар менен иштөөнүн ар кандай ыкмаларына ээ болсо;
- темага жана образга туура келген чыгармачылык ишти тартууласа, чыгарманы толук аткарса, аткарылып жаткан иштин темасын, образын ачып берсе;
- окуучу программаны так, толук өздөштүрсө: түшүнүктөрдү, терминдерди түшүнсө жана колдонсо, окуучунун ой жүгүртүүсү, пикири жана өзүн өзү баалоо жөндөмү, мугалимден жетектөөчү суроолорсуз, жаңы материалдарды жана мисалдарды өздөштүрүү; сүрөттөлүштөрдү жана терминдерди түшүнүктүү баяндап бере алса.

4 («жакшы») деген баа эгерде окуучу:

- ишти даярдайт, жумуш ордун уюштурууда ката кетирет, бирок аларды оңдойт;
- көркөм образды ачууда тапшырма негизинен аткарылган, бирок толук эмес;
- жалпысынан көркөм материалдар менен иштей алат.
- фактылар, терминдер боюнча жооптор так эмес, маанисин түшүнөт, бирок түшүндүрө албайт.

3 («канааттандырарлык») деген баа берилет, эгерде окуучу:

- даярдалган, жумуш ордун уюштурууда ката кетирген;
- тапшырма мугалимдин жардамы менен аткарылса, темасы жана көркөм образы так ачылбаса;
- көркөм материалдар менен иштөөнүн техникасын өздөштүргөн эмес;
- жооп толук эмес, искусство жөнүндөгү терминдерди жана негизги түшүнүктөрдү колдоно албайт, алган билимин колдоно албайт.

2 («канааттандырарлык эмес») деген баа, эгерде окуучу:

- даярдыгы жок, жумуш ордун уюштура албаган;
- мугалимдин жардамы менен тапшырманы аткаруу мүмкүн эмес;
- мугалимдин катышуусу менен көркөм материал менен иштөөнүн техникасын өздөштүрө албайт;
- жооп туура эмес, баарлашуу эмне жөнүндө болуп жатканын туура түшүнбөйт, берилген суроолорго жооп бере албайт.

АДАБИЯТТАР

1. Акматалиев А. Көркөм кол өнөрчүлүк. (Окуучулар үчүн колдонмо.). «Мектеп», 1984.
2. Акматалиев А. Кыргыздардын колдонмо-жасалга өнөрү. Фрунзе, «Адабият», 1989.
3. Акматалиев А. Кыргыздардын кол өнөрчүлүгү (колдонмо). Бишкек, Мурас 1996.
4. Акматалиев А. Кыргыздын уз-усталары (антология) Бишкек: Кыргыз энциклопедиясы, 1997.
5. Акматалиев Амантур Сейтаалы уулу Кыргыздардын көөнөрбөс дөөлөттөрү.-Б.: Шам, 2000. Педагогика» 2002.
6. Абдыбаев К. Ы. Сүрөт өнөрү жана жанрлары. – “Калем” басма үйү, 2021.
7. Абдыбаев К. Ы., Койчуманова Ж.М. Энесай кыргыздарынын маданияты жана көркөм өнөрү. – “Калем” басма үйү, 2022.
8. Акматов Д. А. Бердибаева С. Маркова Р. А. Көркөм өнөр булагы. Бишкек «
9. Антипина К. И. Прикладное искусство южной Киргизии. Искусство стран и народов мира. Энциклопедия. Издательство «Советская энциклопедия».
11. Запаренко В. Энциклопедия рисования (Золотая коллекция школьника). - М.: 2002.
12. Как научиться рисовать: Универсальное пособие для детей и взрослых. - М.: Росмэн, 2002.
13. Колле Поль. Карандаш. Искусство владения техникой. -Минск: 2000.
14. Мамбетаипова Ш. Оюмдагы обондор: Китеп-альбом. Ф.: Кыргызстан, 1986.
15. Үмөтов Ж. Кыял дүйнөсүндө. Альбом. -Ф.: Кыргызстан, 1982.
16. Чокморов Н. Сүймөнкул Чокморов. Даректүү баян, эскерүүлөр, макалалар жана ырлар. «Кыргызстан» Басма Үйү 1999.